

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอนในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การพัฒนาแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่คาดหวัง (ขั้นการวิเคราะห์เอกสาร)

การพัฒนาแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่คาดหวัง ดำเนินการโดยการศึกษ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยการศึกษาจะครอบคลุมสาระในเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนาแบบ แนวคิด และทฤษฎีในการบริหารการศึกษาและการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ก. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

1. กฎหมาย นโยบายการศึกษา รวมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. เอกสารเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ข. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบบันทึกข้อมูล (ภาคผนวก ก)

ค. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งเผยแพร่เป็นเอกสารหรือเผยแพร่ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยครอบคลุมทั้งแนวคิดทฤษฎีการบริหาร การศึกษา การบริหารสถานศึกษา กฎหมาย กฎ ระเบียบ และนโยบายที่เกี่ยวข้อง แล้วบันทึกในรูปแบบบันทึกข้อมูล

ง. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

จ. การตรวจสอบข้อมูล

ตรวจสอบความถูกต้องตามหลักทฤษฎีการบริหารการศึกษาและความสอดคล้องกับนโยบายด้านการศึกษาของประเทศ

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นไปได้ (ขั้นการศึกษาจากกรณีศึกษา)

การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นไปได้ ด้วยวิธีการศึกษาในสถานศึกษา 10 แห่ง มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. กำหนดประเด็นการศึกษาตามกรอบแนวคิดการพัฒนารูปแบบ ฯ โดยครอบคลุมรายละเอียดแผนการดำเนินงานภาคสนาม ทั้งในเรื่องเอกสาร แนวทางการสัมภาษณ์หรือพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ และการสนทนากลุ่ม

2. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

2.1 พัฒนาเกณฑ์และตัวชี้วัดในการคัดเลือกกรณีศึกษา ด้วยการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร และกำหนดเกณฑ์และตัวชี้วัดเพื่อคัดเลือกกรณีศึกษา โดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาในระยะที่ 2 นี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มตัวอย่างประเภทสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ ปี พ.ศ.2550-2552 ในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

2) กลุ่มตัวอย่างประเภทบุคคล

วิธีการสุ่มตัวอย่างประเภทสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ

การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบที่ตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 10 แห่ง โดยพิจารณาจากองค์ประกอบ คือ 1) เป็นสถานศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกจากกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบที่ตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในปี พ.ศ.2550-2552 2) เป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 3) อยู่ในบริบทโรงเรียนบนพื้นที่สูง โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครอง

ผลจากการสุ่มได้สถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงกลุ่มตัวอย่างสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ

จังหวัด	จำนวนโรงเรียน	สถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ
เชียงใหม่	2	1. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 30
		2. โรงเรียนสองแคววิทยาคม
แม่ฮ่องสอน	8	3. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่ฮ่องสอน
		4. โรงเรียนบ้านป่าลาน
		5. โรงเรียนร่มเกล้าปางตองในโครงการพระราชดำริ
		6. โรงเรียนขุนยวมวิทยา
		7. โรงเรียนปายวิทยาคาร
		8. โรงเรียนบ้านหมอแปง
		9. โรงเรียนสังวาลวิทยา
		10. โรงเรียนศูนย์ปางมะผ้าในโครงการตามพระราชดำริ

วิธีการสุ่มตัวอย่างประเภทบุคคล

การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยสามารถจำแนกได้ 5 กลุ่ม คือ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนละ 1 คน ครูอาจารย์โรงเรียนละ 5 คน นักเรียนโรงเรียนละ 5 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนละ 5 คน แสดงได้ดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 แสดงกลุ่มตัวอย่างประเภทบุคคล

ลำดับ	กลุ่มตัวอย่างประเภทบุคคล	จำนวน (คน)
1	ผู้บริหารสถานศึกษา	10
2	ครูอาจารย์	50
3	นักเรียน	50
4	คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	50
5	ผู้ปกครอง	50
	รวม	210

3. ศึกษาภาคสนาม

3.1 ประสานกับสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา

3.2 เข้าไปศึกษาตามแผนการดำเนินงานภาคสนาม

4. นำข้อมูลที่ได้จากกรณีศึกษามาทบทวนและปรับปรุงรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสม

ก. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

1. แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาที่เป็นกรณีศึกษา จำนวน 10 แห่ง

2. แหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคล ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา 2) ครูอาจารย์ 3) นักเรียน 4) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 5) ผู้ปกครองของสถานศึกษาที่เป็นกรณีศึกษา 10 แห่ง ๆ ละ 21 คน รวมจำนวน 210 คน

ข. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นที่สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพบริบทของสถานศึกษา กิจกรรมเด่นของสถานศึกษาเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคและวิธีแก้ปัญหาในการดำเนินงาน ปัจจัยหรือองค์ประกอบในการดำเนินงาน นวัตกรรม และสิ่งที่วางแผนดำเนินการต่อไป (ภาคผนวก ข)

ค. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาภาคสนามแบบกรณีศึกษาครอบคลุมถึงวิธีการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย ซึ่งได้แก่

1. การสำรวจและรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งบริบทของสถานที่และสภาพแวดล้อม

2. การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ และการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม

ง. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

จ. การตรวจสอบข้อมูล

ตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมในทางปฏิบัติจากผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานในพื้นที่

ระยะที่ 3 พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสม (ขั้นพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบ)

การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เหมาะสม ดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่เหมาะสม โดยการศึกษาค้นคว้าการศึกษาในระยะเวลาที่ 1 คือ ศึกษาแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่คาดหวัง และระยะที่ 2 คือ ศึกษาแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่เป็นไปได้ ซึ่งผู้วิจัยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างรูปแบบ โดยยึดองค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ซึ่งเกิดขึ้นบนพื้นฐานของเงื่อนไข 2 ประการ คือ เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม โดยผู้วิจัยจะนำมาบูรณาการกับหลักการบริหารสถานศึกษา ซึ่งครอบคลุมงานหลัก 4 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

ขั้นที่ 2 ตรวจสอบรูปแบบ โดยการตรวจสอบความถูกต้อง ความเป็นไปได้ การยอมรับ และความเหมาะสม และ

ขั้นที่ 3 ทบทวนและปรับปรุง

ก. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

1. แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร ได้แก่ ผลการวิจัยในระยะที่ 1 และระยะที่ 2
2. แหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาพอเพียง

ต้นแบบ จำนวน 10 คน

ข. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ภาคผนวก ค) ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาแบบตรวจสอบ ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลภูมิหลังของผู้ตรวจสอบ

ตอนที่ 2 การตรวจสอบรูปแบบ ฯ

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ค. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

สอบถามผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพอเพียงต้นแบบ จำนวน 10 คน

ง. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา